

**KRIJGSBEDRIJVEN EN EENIGE
LEVENSBERIGTEN DER
NEDERLANDSCHE KRIJGSHELDEN
JONKHEEREN JOHAN, PAULUS
EN MARCELLUS BACK**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649296484

Krijgsbedrijven en eenige levensberigten der Nederlandsche krijgshelden Jonkheeren Johan, Paulus en Marcellus back by C. P. F. G. van Emde

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

C. P. F. G. VAN EMDE

**KRIJGSBEDRIJVEN EN EENIGE
LEVENSBERIGTEN DER
NEDERLANDSCHE KRIJGSHELDEN
JONKHEEREN JOHAN,
PAULUS EN MARCELLUS BACK**

KRIJGSBEDRIJVEN

EN HENIGE

LEVENSBERIGTEN

DER

NEDERLANDSCHE KRIJGSHELDEN

JONKHEEREN JOHAN, PAULUS EN MARCELLUS BACX.

DOOR

C. P. F. G. VAN EMDE,

*Lieutenant Kolonel, Ridder der Orde van de Eikenkroon, Lid van het Historisch
Genootschap te Utrecht, en van het Provinciaal Genootschap van Kunsten
en Wetenschappen in Noord-Brabant.*

(Overgedrukt uit de *Kronijk* van het Historisch Genootschap te Utrecht,
XV. Jaarg. 1869.)

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON,
1859.

1859

VOORWOORD.

Mogten wij reeds meermalen betreurd hebben, dat de geschiedenis dikwerf de nagedachtenis van menig groot man te kort doet, door hem óf geheel vergeten, óf slechts ter loops aangehaald te hebben, nimmer gevoelden wij in die hooge mate het onaangename en betreurenswaardige daarvan, als met betrekking tot de gebroeders Jonkheeren Johan, Paulus en Marcellus Back!

Nimmer, of althans hoogst zelden, heeft welligt eenig krijgsman door moed, beleid, ijver voor de goede zaak, geldelijke opofferingen, enz. het vaderland zóó zeer aan zich verplicht, als zulks (vooral wat de twee laatstgenoemden betreft) met dit drietal broederen het geval was. En daarentegen zijn ook zelden groote mannen door de geschiedenis en het nageslacht meer veronachtzaamd dan zij!

Als een gering blijk daarvan willen wij hier slechts aanhalen, dat zij zóó weinig bekend zijn, dat het Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant zich, in het jaar 1847, gencopt gevoelde, eene prijsvraag uit te schrijven, welke echter onbeantwoord is gebleven, betrekkelijk de krijgbedrijven

van de Bosschenaars (?) Johan, Paulus en Marcellus Bacx, gedurende den tachtigjarigen oorlog, benevens hunne levensgeschiedenis; terwijl Kok, in zijn *Vaderlandsch Woordenboek*, van Paulus en Marcellus sprekende, ten slotte zegt, dat er ook nog een Johan Bacx heeft bestaan; doch, dat hij bekend niet te weten, wie hij geweest is, maar in het denkbeeld verkeert, dat het *een zoon* van een van deze twee was!

Ja, wat meer is, de onwetendheid omtrent hunnen afkomst gaat zóó ver, dat het, als 't ware, op den huidigen dag voor velen nog een raadsel is, uit welk oord der wereld zij herkomstig waren; zoo dat men zelfs tegen ons heeft willen beweren, dat zij van een geslacht uit Zweedsch Pommeren afstamden.

Wel is waar worden door sommige geschiedschrijvers, (bij den eenen meer, bij den anderen minder), eenige hunner krijgbedrijven aangehaald, en bestaat er een werkje, getiteld: *Historisch verhaal inhoudende sekere Notabele exploits van Oorloge in de Nederlanden, sedert het oprichten van de Companien der Heeren Gouverneurs ende Ritsmeesters Paulus ende Marcellus Bacx, beschreven door Jacobum Baselium*", te Breda, bij Schilders, in 1615, uitgegeven; doch het is zeer onvolmaakt en hoogst zeldzaam; terwijl het, evenmin als ergens, iets genealogisch bevat.

Als autographenliefhebber, en in het bezit van enkele autographen onzer helden zijnde, gevoelden wij ons, sedert eenen geruimen tijd gedrongen, alles na te vorschen, wat slechts eenigzins de drie gebroeders betreft; en, vervoerd van bewondering over de steeds door hen aan den dag gelegde dapperheid, en, zoo als de Costa het terecht uitdrukt, hunne fabelachtige stoutheid, wangen wij het, — zooveel mogelijk — daar-

van een geheel zamen te stellen; terwijl de oneindige door ons daartoe aangewende pogingen ons reden geven te betwijfelen, of er iets meer van deze dappere krijgslieden, als bewezen, zoude kunnen aangegeven worden.

Wij moeten bekennen, dat wij hunne wapenfeiten opgesmukt, en in breedvoeriger trekken hadden kunnen vermelden; doch, aangezien wij alsdan, wat het laatste betreft, in meer bijzonderheden van de krijgsgeschiedenis, enz. van dien tijd hadden moeten treden, zoo heeft de overtuiging, dat zulks boven onze krachten zoude gaan, ons daarvan teruggehouden, en ons doen bepalen, dezelve in de hierna vermelde trekken aan te geven; en daardoor een paar krijgslieden nader te doen kennen, die men, zonder schroomen, de Baijards van hunnen tijd mag noemen.

Was het ons moeilijk, hunne krijgsbedrijven op te geven, onsindig moeilijker, zoo niet onmogelijk was het ons, het overige hunner levensgeschiedenis te beschrijven, en dus ook, het door ons te zamen gebregte, in een behoorlijk zamenhangend geheel voor te dragen; aangezien dienaangaande weinig of geene bescheiden schijnen te bestaan.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat wij ons geenszins vleijen, de bestaande leemten door de volgende mededeelingen te hebben aangevuld; doch wij koesteren evenwel de hoop, dat dit opstel, hoe onvolmaakt dan ook, door de liefhebbers der Nederlandsche Krijgsgeschiedenis, met eenig welgevallen zal gelezen worden.

Mogten wij ons nu daarin niet vergissen, dan zullen wij ons voor onze moeite ruimschoots beloond achten.

Ontscheijk driemanschap van Beexan, gaadloos groot,
En fabelachtig stout!

Da Cosra, *De slag bij Nieuwpoort*, bladz. 17.

De grootste ruiterskapiteinen die Nederland ooit heeft
voortgebracht.

Boschna, *Nederlands heldendaden te land*.

Alhoewel het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant, in zijne voormelde prijsvraag, onze helden bepaaldelijk als *Boschnaars* heeft opgegeven, vermeenen wij echter, te mogen veronderstellen, dat zulks *alstoen* niet alleen nog geenzins als bewezen mogt worden aangenomen, maar dat zulks — zelfs op dit oogenblik — niet *werkelijk* te bewijzen is.

Intusschen zullen wij overgaan, de geschiedenis van onze krijgshelden aan te vangen, door te trachten, zoo na mogelijk, tot dit bewijs te komen; niet twijfelende, of het volgende zal voldoende zijn, om bepaaldelijk te kunnen aannemen, dat zij te 's Hertogenbosch geboren — en van een adelijk Noord-Brabantsch geslacht afkomstig waren.

In het laatst der 15^e, en in het begin der 16^e eeuw, leefde te 's Hertogenbosch, zekere Jonkheer Johan Bax van Schoonvorst, ridder van de Kapel van St. Joris, die van 1494—1498 Burgemeester dier stad was¹⁾; en bij wien, in den jure 1511,

---

1) Oudenhoven, *Beschrijving van 's Hertogenbosch*, bladz. 81.

de landvoogdes Margaretha van Oostenrijk, bij gelegenheid dat zij die stad kwam bezoeken, haren intrek nam ¹⁾).

Deze Johan Bacx was mede Heer van Rosmalen, hetwelk hij in 1505 gekocht had ²⁾, en stichte aldaar, in dat zelfde jaar, het klooster van St. Annaburg, waarvan zijne zuster de eerste priorin was ³⁾; terwijl hij, mede in 1505, de heerlijkheid Boxtel gekocht had ⁴⁾; en Laeghschout van 's Hertogenbosch was, toen hij den 4^{en} Januarij 1529 overleed ⁵⁾.

In het jaar 1588 woonde mede te 's Hertogenbosch, in de Verwerstraat, en later (1577) in de Postelstraat, Jonkheer Jacob Bacx; die toen Raad en Ontvanger der Beden van Brabant ⁶⁾ en, in 1587, Rentmeester in het kwartier van 's Hertogenbosch was ⁷⁾.

En daar nu, volgens van Meteren ⁸⁾, de Jonkheeren Paulus en Marcellus Bacx in 's Hertogenbosch het eerste levenslicht zagen, vermeenen wij, ten gevolge van dit een en ander, te mogen aannemen, dat de voornoemde Jonkheer *Johan* de grootvader, en Jonkheer *Jacob* de vader van onze helden geweest zijn.

Jonkheer Johan Bacx (dien Kok zegt niet te kennen!) was de oudste der drie broeders, die de Nederlandsche ruitery tot een sieraad verstrekten; hij was gehuwd met *Maria*, dochter van Albert van Huchtenbroek ⁹⁾, en eenige zuster van Jonkheer

1) Van Heurn, *Beschrijving van 's Hertogenbosch*, 1e deel, bl. 420.

2) Oudenhoven, ut supra, 2e editie, 1570, bladz. 87, en Coppens, *Beschrijving van het Bisdum van 's Bosch*, 2e afd., 3e deel, bladz. 298.

3) Coppens, ut supra, bladz. 299. Oudenhoven, ut supra, 2e gedeelte, bladz. 96, en Bor, *Gelegenheid van 's Hertogenbosch*, bladz. 17.

4) Oudenhoven, ut supra, bladz. 87.

5) Ibidem, bladz. 87.

6) Oudenhoven, ut supra, bladz. 147 en 151, en Bor, ut supra, bladz. 87.

7) van Heurn, ut supra, 2e deel, bladz. 181.

8) Uitgave in folio, bladz. 292, en in 8° 5e deel, bladz. 219.

9) Buchel, *Genealogien*.

Jan van Huchtenbroek, die kornet bij Paulus Bacx, en, in 1597, Burgemeester van Utrecht, doch later weder Ritmeester was ¹⁾. Hij sneuvelde in het beleg van Ostende, den 30^{den} September 1601 ²⁾.

Deze Maria van Huchtenbroek was *eene der schoone Jofvrouwen* van het Landt ³⁾. Zij overleed vóór haren echtgenoot, en werd te IJsselstein begraven ⁴⁾.

Johan Bacx werd, in het jaar 1578, door Prins Willem I, tot Gouverneur van Heusden aangesteld, en schijnt tot in het jaar 1584 in die betrekking gebleven te zijn ⁵⁾.

In dat zelfde jaar was hij bij de plegtige begrafenis van gemelden vorst, te Delft, tegenwoordig, en geleidde hij daarbij het achtste paard, behangen met de banieren en de wapens van Oranje ⁶⁾.

In de maand Junij van het jaar 1588 was hij lid van den krijgsraad, die den ongelukkigen Heer van Hemert ter dood veroordeelde ⁷⁾.

In het jaar 1587 was hij Gouverneur van Muiden, en behield deze plaats voor Leicester ⁸⁾, en in 1592 werd hij, met zijn kornet, tot versterking van het leger der Staten, aangenomen ⁹⁾; terwijl wij hem voor het laatst vermeld gevonden hebben in het jaar 1600, bij den slag van Nieuwpoort, bij

1) Bor, *Nederl. Oorlogen*, 35e en 34e boek, bladz. 22 en 50.

2) Van Meteren, bladz. 469.

3) Fleming, *Belegging van Ostende*.

4) Bor, *Nederl. Historie*, 8e deel, bladz. 339.

5) Oudenhoven, *Beschrijving van Heusden*.

6) Bor, ut supra, bladz. 57, en van Meteren, bladz. 230.

7) Lubbert Torck, Heer van Hemert, wegens het overgeven der vesting Grave, te Utrecht onthoofd, op den 28en Junij 1586. Van Meteren, bladz. 250. Bor, 21e boek, bladz. 23. Hooft, *Nederl. Historie*, 24e boek, bladz. 156.

8) Wagenaar, *Vaderl. Geschiedenis*, 8e deel, bladz. 205. Bor, 22e boek, bladz. 29. Hooft, 25e boek, bladz. 232.

9) Van Meteren, bladz. 22.